

Du er her: Kulturdepartementet < Dokumenter < NOU-er < 1 Samandrag

NOU 2014: 2

Lik og likskap

Bla i dokumentet: < Oversendelsesbrev | 2 Mandatet og arbeidet... > | Dokumentets forside

1 Samandrag

Kremasjon var ute av bruk i Noreg frå ein gong utpå 1000-talet fram til byrjinga på 1900-talet. No har vi 24 krematorium som kremerer 37 prosent av dei avlidne. Kremasjon kom attende til landet fordi ein frilynt elite arbeidde fram legalisering, fekk bygd dei første krematoria og kunne betale for kremasjonen. Framleis må dei etterlatne betale for kremasjon, ein kostnad dei slepp om dei vel gravlegging i kiste i jorda.

Korleis vi gravlegg våre avlidne, byggjer på lange tradisjonar. Det gjer den rettslege reguleringa òg. Gravferdslova av 1997 avløyste *lov om Kirker og Kirkegaard* av 1897 og *lov om likbrænding* av 1913. Mandatet til utvalet har vore avgrensa til nokre utvalde tema, sjå *kapittel 2*. Utvalet gjer ikkje framlegg til noka ny gravferdslov, men har vald å kome med ei rekkje framlegg til endringar i lov og forskrift, også på sida av mandatet.

Utvalet er samrøystes. Utvalet gjer greie for mandatet og arbeidet sitt i *kapittel 2*. Utvalet har gjennomført ei rekkje undersøkingar som det òg blir gjort greie for der. Rapporten har tre hovuddelar: *Kapittel 2* til *5* utgjer ein innleiande del, *kapittel 6* til *11* er hovudkapitla og *kapittel 12* og *13* gjev eit oversyn over framlegga og dei økonomiske og administrative konsekvensane.

Kapittel 3 gjer greie for korleis gravferd går føre seg. Gravferdslova skil mellom tre gravferdsformer: Kistegravlegging, urnegravlegging og oskespreiing. Liket blir kremert før urnegravlegging og oskespreiing. Kremasjonsprosenten varierer ut frå landsdel og sentralitet. Få vel i dag oskespreiing.

41 992 nordmenn døyde i 2012. Ifølgje befolkningsframskrivinga til SSB vil talet på avlidne auke dei neste tiåra. I 2040 vil ein måtte gravleggje over 15 000 fleire avlidne enn i dag. Aukinga varer ved, og i 2100 vil ein måtte gravleggje om lag 75 prosent fleire enn i dag. Auken varierer sterkt ut frå geografi. Gravferdslova krev at det skal vere ledig kapasitet på gravplassane til 3 prosent av innbyggjartalet. 95 prosent av gravplassforvaltningane svarer at dei oppfyller kravet i dag.

Dei etterlatne betaler om lag 38 prosent av driftsutgiftene i gravplassforvaltninga lokalt. Talet omfattar òg betalt stell av graver. Det kostar om lag kr 15 000 å etablere ei kistegrav. Dei etterlatne betaler ikkje for etableringa av grava, for gravlegginga eller for at grava står urørt i fredingstida. Derimot betaler dei etterlatne for kremasjon, for leige av grava etter fredingstida og for stell av grava. Dei etterlatne betaler for dei tenestene dei kan velje bort. Unntaket er kremasjon som for nokre livssyn er avgjerande viktig og ikkje kan veljast bort. Ved gravlegging i ein annan kommune enn der avlidne var folkeregistert ved dødsfallet, kan dei etterlatne bli bedne om å betale for gravlegginga og for leige av grava også i dei første 20 åra.

Kapittel 4 samanliknar dei nordiske landa, slik mandatet bad om. Kremasjonsprosenten varierer sterkt i Norden. I Danmark og Sverige blir nær 80 prosent av dei avlidne kremerte. Tilsvarende tal i Finland er 44, Noreg 37 og Island 25. Noreg har den svakaste auken i kremasjonsprosent i Norden. Årsakene til ulikskapen er uvisse, men sentrale styresmakter har ikkje i nokon av landa teke initiativ for å auke kremasjonsprosenten.

Eit fellestrekk i Norden er at dei evangelisk-lutherske kyrkjene er lokal gravplassforvaltning, sjølv om organiseringa elles varierer. Dei etterlatne betaler for dei fleste elementa i gravferda i Danmark og Finland, medan det offentlege tek seg av det meste i Sverige. Noreg og Island ligg midt imellom. Det er ei utvikling i Norden i retning av klarare skilje mellom økonomien på gravplassen og økonomien i kyrkjeleg verksemd.

I kapittel 5 slår utvalet fast seks prinsipp for gravferdslovgjevinga. Utvalet har i arbeidet sitt lagt stor vekt på omsynet til likskap og omsynet til innbyggjarane – derfor tittelen på rapporten. Prinsippa er:

1. Gravlegging er eit offentleg ansvar og skal vere utan kostnad for dei etterlatne. Alle innbyggjarar skal vite at fellesskapet vil ta ansvar for ei verdig gravlegging. Seremonien er derimot eit privat ansvar.
2. Gravplassane skal vere allmenne og bør bli forvalta slik at ordningane i hovudsak er felles for alle. Gravplassane er opne for alle avlidne.
3. Forvaltninga skal så langt som mogeleg leggje til rette for at gravlegging kan skje med respekt for personleg livssyn og i tråd med føringane til vedkomande livssynssamfunn.
4. Lovgjevinga skal likestille gravferdsformene. Lovgjevinga skal leggje til rette for ulike gravferdsformer og ikkje stimulere dei etterlatne til å velje den eine gravferdsforma framfor den andre.
5. Eitt menneske får éi grav. Gravlegginga er ei endeleg handling.
6. Med tida blir grava sletta og gravminnet teke bort. Ei grav og eit gravminne skal vanlegvis ikkje stå lenger enn det

finst levande som minnest den avlidne.

Kapittel 6 gjeld kremasjon som i dagens Noreg ikkje er likestilt med kistegravlegging, verken økonomisk eller juridisk. Kremasjonsprosenten har til no auka jamt og sakte. Ei intervjuundersøking utført av SSB viser at kremasjonsprosenten kan auke til 50 fordi så mange som 13 prosent svarer at dei ønskjer å få oska si spreidd. Om oskespreiing blir meir vanleg, kan berre tida vise, men lovgjevinga bør tilpassast ei slik utvikling.

Den økonomiske ulikskapen har si årsak i heimelen til å krevje kremasjonsavgift. Sjølv om dei etterlatne ikkje betaler for kremasjon i 12 prosent av kommunane, blei det kravd inn om lag 40 millionar kroner i kremasjonsavgift i 2012. Gjennomsnittleg avgift var om lag kr 3000, men prisen varierer, særleg ut frå om gravplassforvaltninga eig krematoriet sjølv. Kremasjon krev særskild omn og reinsing, og utvalet legg til grunn at gjennomsnittleg ressursbruk per kremasjon er om lag kr 4800. Den økonomiske ulikskapen blir redusert ved at NAV dekkjer ein del av båretransporten til krematorium.

Den juridiske ulikskapen kjem av dei særlege vilkåra for kremasjon. Lovgjevinga er retta inn mot kistegravlegging, og kremasjon er alternativet: «Kremasjon kan skje med mindre det er kjent at det var i strid med avdødes ønske.» Her skil norsk rett seg frå Danmark, Finland og Sverige der kremasjon og kistegravlegging er regulert som likestilte alternativ.

Grunngjevinga for å velje kremasjon kan vere religiøs eller ikkje. Dei som ønskjer kremasjon får ein meirkostnad samanlikna med dei som ønskjer kistegravlegging. For dei som føretrekkjer kremasjon ut frå livssynet, er kremasjonsavgifta ein meirkostnad som dei som trur eller tenkjer annleis slepp.

I mandatet heiter det: «Sett fra et samfunnsøkonomisk ståsted er det rimelig å anta at kremasjon og gravlegging av askeurne er å foretrekke fremfor kistegravlegging.» Ein gjennomgang av litteraturen viser at forureininga frå kremasjon og frå nedbrytinga av liket i jorda er svært avgrensa, så utvalet ser bort frå miljøkostnadene. Utvalet har gjort ei samfunnsøkonomisk kostnadsberekning som viser at avstanden til krematoriet og gjenbruk av graver er avgjerande for den samfunnsøkonomiske lønsemda av kremasjon samanlikna med kistegravlegging, medan tomtekostnaden spelar ei mindre rolle. Ein kan derfor ikkje utan vidare seie at kremasjon er meir samfunnsøkonomisk lønsamt enn kistegravlegging. Dersom kostnadene blir haldne nede ved gjenbruk av graver, og køyreavstanden til og frå krematoriet er meir enn 20 kilometer, vil kremasjon med urnenedsetjing vere samfunnsøkonomisk meir ressurskrevjande enn kistegravlegging. Dersom ein får ned transportkostnadene, blir kremasjon samfunnsøkonomisk lønsamt i fleire tilfelle, medan ei auke i tomtekostnadene ikkje endrar den samfunnsøkonomiske lønsemda i same grad.

Utvalet meiner at gravferdsformene skal vere likeverdige i lovgjevinga, sjå prinsipp 4 ovanfor. Utvalet gjer framlegg om å oppheve heimelen til å krevje kremasjonsavgift. Utvalet gjer òg framlegg om å likestille gravferdsformene juridisk. For å gje gravplassforvaltninga lokalt eit heilskapeleg ansvar og unngå uheldige insentiv, gjer utvalet framlegg om at gravplassforvaltninga får ansvar for båretransport til krematorium.

Kapittel 7 gjeld betalinga frå dei etterlatne for grav i kommunen der avlidne var folkeregistrert ved dødsfallet. Lovgjevinga regulerer ein del av betalinga, men ikkje alt. For at betalinga skal vere føreseieleg for innbyggjarane, bør dei mest vanlege tenestene gravplassforvaltninga krev betalt for, regulerast i forskrift og prisen gå fram av ei prisliste.

Den største avgifta er gravleige (i lova kalla festeavgift). Svært mange etterlatne vel å leige grava vidare etter fredingstida, det vil normalt seie etter dei første 20 åra. Etter fredingstida kan den som leiger grava tillate ny gravlegging og føre eit nytt namn på gravminnet. Etter gjeldande rett må ein betale gravleige også etter ny gravlegging i leigd grav, medan dei som får tilvist ei grav, ikkje treng å betale gravleige før etter 20 år. Denne ulikskapen er inkonsekvent og reduserer legitimiteten til avgifta. Utvalet gjer framlegg om at ei grav skal vere fri for betaling i dei første 20 åra etter kvar gravlegging, uansett om ho var leigd eller tilvist. Framlegget skaper likskap. I tillegg er det ein føremon ved framlegget at det vil koste mindre for dei etterlatne å velje ei grav som utløyser lågare kostnader for gravplassforvaltninga.

Utvalet gjer framlegg om at den betalingsfrie perioden skal vere 20 år. Dermed vil den betalingsfrie perioden ikkje ha samband med fredingstida, som kan variere etter tilhøva lokalt. For å unngå bindingar for langt fram i tid gjer utvalet framlegg om at ei grav etter dei 20 åra berre kan leigast for inntil 5 år om gongen. Omsynet til likskap taler for at gravleiga skal vere den same for alle graver, det vil seie for urnegraver, kistegraver og for anonym og namna minnelund. Gravleiga skal òg vere den same for utanbygds gravlagde som for innanbygds.

Utvalet gjer framlegg om å setje eit tak på avgifta gravplassforvaltninga kan ta for anonym og namna minnelund. Utvalet meiner det er grunn til å sjå nærare på reglane om avgift for bruk av gravkapell. Fordi spørsmålet bør sjåast i samband med utbygging av livssynsnytrale seremonilokale, gjer utvalet ikkje framlegg om endringar no.

Sal av gravstell er forretningsverksemd og ikkje ein del av oppgåva som gravplassforvaltning. Dette stiller krav til prissetjinga og rekneskapen. Desse krava følgjer av anna regelverk og utvalet gjer ikkje framlegg om endringar. Når det gjeld forskotsbetaling for gravstell, meiner utvalet at det er behov for reglar slik at ein unngår nye såkalla gravlegat, som har ein uklar rettsleg status. Sal av gravstell skal byggje på avtale. Forskotsbetaling av gravstell skal vere avgrensa til dei første 20 åra etter gravlegginga og deretter 5 år om gongen.

Kapittel 8 gjeld dei åtte prosentane av gravleggingane som finn stad i ein annan kommune enn der avlidne var folkeregistrert ved dødsfallet. Etter gjeldande rett er det opp til gravplassforvaltninga om dei vil eller ikkje vil ta imot utanbygds gravlegging. Utvalet gjer framlegg om at gravplassforvaltninga skal ta imot utanbygds gravlegging.

Gravplassforvaltningane kan i dag krevje at dei etterlatne dekkjer kostnadene ved utanbygds gravlegging, men betalingssatsane er normalt lågare enn det grava og gravlegginga kostar. Utanbygds kistegravlegging kostar i gjennomsnitt om lag kr 4000 for dei etterlatne, medan urnegravlegging kostar om lag kr 1500. I tillegg kjem gravleige frå dag ein på om lag kr 4000 for fredingstida.

Gravlegging i ein annan kommune er eit uttrykk for at innbyggjarane har sterke band til denne staden. Dette bør ikkje dei etterlatne betale for. Utvalet gjer framlegg om at gravplassforvaltningane gjer opp seg imellom etter tre ulike satsar fastsette av departementet i forskrift. Ein av desse satsane gjeld utgiftene til kremasjon.

Sidan «grav som er særskilt tilrettelagt for å imøtekomme religiøse og livssynsmessige minoriteters behov» ikkje er dyrare enn andre graver, meiner utvalet at det ikkje lenger er behov for særskilt oppgjer etter gravferdslova § 6 andre ledd tredje

punktum. Oppgjersordninga ved utanbygds gravlegging kan handtere utanbygds gravlegging i slike graver.

Kapittel 9 gjer greie for organiseringa av forvaltninga av gravferdslova og for aktørar på området. Utvalet tek ikkje stilling til framlegget i NOU 2013: 1 *Det livssynsåpne samfunn* om at kommunen skal vere gravplassforvaltning etter hovudregelen i gravferdslova. Dette spørsmålet ligg ikkje i mandatet utvalet har fått.

Gravferdslova er ei lov om allmenne gravplassar, og derfor bør eigne gravplassar reservert for særskilte grupper framleis vere regulert i trudomssamfunnslova.

Vedtektene er den sentrale reiskapen i styringa av gravplassforvaltninga lokalt. Desse blir i dag fastsette av det kyrkjelege fellesrådet. Utvalet meiner at det kan vere gode argument for at kommunen fastset vedtektene sidan kyrkjeleg fellesråd utfører ei offentleg oppgåve som det offentlege finansierer, og sidan det er kommunen som fastset betalingssatsane.

Det kan oppstå usemje mellom det kyrkjelege fellesrådet og kommunen om oppgåva som gravplassforvaltning skal liggje her eller der. Utvalet konstaterer at lova ikkje regulerer korleis eventuell usemje mellom kommunen og det kyrkjelege fellesrådet skal løysast.

Mellomnivået i forvaltninga av gravferdslova er delt mellom bispedømeråda og fylkesmennene. Utvalet gjer framlegg om å flytte oppgåvene bispedømeråda har etter gravferdslova, til fylkesmennene. Flyttinga gjev høve til å sentralisere nokre av oppgåvene til eitt fylkesmannsembete og samstundes nytte det regionale kompetansenettverket i embeta. Gravplassrådgjevaren kan vere tilsett hos Fylkesmannen med nasjonale oppgåver på gravplassområdet.

Det kyrkjelege fellesrådet er ikkje pålagt å drive eigenkontroll med gravplassforvaltninga. Slike krav følgjer av kommunelova dersom kommunen har teke over oppgåva som gravplassforvaltning. Utvalet gjer framlegg om at det kyrkjelege fellesrådet skal setje ned eit gravplassutval som synfer gravplassane og fører tilsyn med gravplassforvaltninga elles.

Det finst i dag ingen rettleiar om gravferdslova anna enn lovførearbeid, forskrift og rundskriv og noko litteratur. Vi har i Noreg mange små einingar med ansvar for forvaltning av ei offentleg teneste som er svært viktig for folk når dei treng henne. Utvalet rår til at departementet utarbeider ein praktisk rettleiar for gravplassforvaltningane, og har peika ut ei rekkje tema rettleiaren bør dekkje.

Utvalet vil peike på at også innbyggjarane har behov for rettleiing. Behovet for rettleiing kan følgje av at nokon har døydd, men kan òg handle om å planleggje si eiga gravferd. Det er ikkje lett å finne informasjon om gravferdslova retta mot innbyggjarar. Også dette er ei oppgåve for departementet med ansvar for gravferdslova.

Kapittel 10 gjer greie for statistikken om gravplassar og gravlegging i dag. Utvalet konstaterer at statistikken og den forskingsbaserte kunnskapen om gravferd er avgrensa. Arbeidet til utvalet blei vanskeleggjort fordi det mangla offisiell statistikk. Nokre få undersøkingar i løpet av utvalsarbeidet kan ikkje reparere eit fråvær av statistikk. Utvalet har lagt stor vekt på å «vurdere behovet for innhenting av styringsdata og behovet for styrket kunnskap på gravferdsområdet», som det heiter i mandatet. Auka kunnskap er ikkje berre viktig for gravplassforvaltninga, men òg for den offentlege samtalen om ei livshending som kvart år rår svært mange innbyggjarar i deira ulike roller i livet og i lokalsamfunnet.

Økonomisk statistikk blir komplisert ved at tala dels ligg i rekneskapa til dei kyrkjelege fellesråda og dels i kommunerekneskapa. Utvalet rår til at økonomiske data om gravplassforvaltninga blir henta frå kommunerekneskapa i framtida. Ein føresetnad for dette er at kommunane skil mellom funksjon 390 (overføring til kyrkjelege føremål) og funksjon 393 (overføring til gravplassforvaltning osv.). Når kommunane skil på desse to funksjonane, avgrensar dei òg høvet det kyrkjelege fellesrådet og kyrkeverja har til å prioritere mellom kyrkjelege føremål og gravplassforvaltning. Det har samanheng med at gravplassforvaltning er ei offentleg oppgåve av ein annan karakter enn kyrkjeleg verksemd.

Ein vesentleg føremon ved å hente økonomiske data frå kommunerekneskapa er at ein kan nytte KOSTRA som rapporterings- og publiseringsskanal. KOSTRA står for Kommune-Stat-Rapportering og gjev statistikk om ressursinnsats, prioritering og måloppnåing i kommunane. Her kan kommunane samanlikne seg med kvarandre og med landsgjennomsnittet. Utvalet gjer framlegg om at kommunane skal rapportere utvalde resultat og tal frå gravplassforvaltninga i KOSTRA kvart år. Utvalet meiner at ei utvida statistikk i KOSTRA vil vere ein reiskap i den planlegginga som må gjerast lokalt for å møte auken i talet på avlidne dei neste tiåra.

Utviklinga på gravplassane kan seie mykje om kvar landet vårt står i spennet mellom ein kristen einskapskultur og eit meir pluralistisk samfunn. Utvalet meiner at styrkt forskingsinnsats er vesentleg for å kunne møte ønska og behova til innbyggjarane på ein betre måte og for å kunne planlegge for framtida på gravplassane. Det er òg behov for systematisk evaluering av lov- og forskriftsendringar. Utvalet peiker ut ei rekkje konkrete tema for forskning.

Kapittel 11 gjeld spørsmål på sida av mandatet som utvalet har kome over. I dag ligg vilkåra for oskespreiing i eit rundskriv. Utvalet gjer framlegg om å samle vilkåra i lova og flytte behandlinga av søknader om oskespreiing frå Fylkesmannen til gravplassforvaltninga der oska skal spreia. Utvalet gjer framlegg om å opne for oskespreiing på gravplass, ikkje berre i naturen.

Etter 1997 har kolumbarium ikkje vore tillaten gravferdsform i Noreg. Kolumbarium vil seie at oskeurna blir lukka inn i ein nisje og namn og data på den avlidne blir sett utanpå nisjen. Utvalet gjer framlegg om å opne for gravlegging i kolumbarium.

Kapittel 12 gjev oversyn over framlegg til regelendingar i lova og forskrifta med tilvising til kvar i rapporten framlegget er drøfta.

Kapittel 13 gjer greie for dei økonomiske og administrative konsekvensane av framlegga til utvalet. Utvalet meiner at dei økonomiske konsekvensane av framlegga er relativt avgrensa. Kommunane må kompensere gjennom auka overføringar frå staten gjennom inntektssystemet for bortfall av heimlane til å krevje brukarbetaling:

- Kremasjonsavgift: 40 millionar kroner
- Gravleige i dei første tjue åra i leigd grav: 47 millionar kroner
- Betaling for utanbygds gravlegging: 12,1 millionar kroner

- Gravleige frå dag éin ved utanbygds gravlegging (utanom gravlegging i leigde graver): 5,2 millionar kroner

I samband med at gravplassforvaltninga skal stå for båretransporten til krematoriet, må kommunane kompenseras med 22,5 millionar kroner – og det tilsvarande trekkjast frå løyvinga til NAV.

Som *vedlegg* til rapporten følgjer:

- Framlegg til ordliste for gravplassforvaltninga
- Liste over oppgåvene etter gravferdslova
- Samfunnsøkonomisk kostnadsberekning av utvalsmedlema Anne Line Bretteville-Jensen
- SSB sin rapport *Holdning til gravferd*
- Gravplassrådgjevaren sitt framlegg til vedtekter for gravplassane
- Det svenske Kammarkollegiet sine satsar for oppgjør ved utanbygds gravlegging, såkalla begravningsclearing

Bla i dokumentet: < [Oversendelsesbrev](#) | [2 Mandatet og arbeidet...](#) > | [Dokumentets forside](#)

Du er her: Kulturdepartementet < Dokumenter < NOU-er < 12 Oversyn over regelendringar

NOU 2014: 2

Lik og likskap

Bla i dokumentet: < 11 Framlegg til regelendringar... | 13 Økonomiske og administrative... > | Dokumentets forside

12 Oversyn over regelendringar

12.1 Lesarretteiing. Gjennomgåande endringar

I oversynet nedanfor er endringar merka med kursiv. Det vil seie at der ord er bytta ut, står berre det nye ordet i kursiv. Nokre stader står tekst som skal opphevast med strek gjennom. Føremålet er at lesaren raskt kan sjå kva endringa går ut på. Ny tekst står med kursiv.

Ordet gravleie er nytta i staden for feste. Framlegget er omtalt i kapittel 7.5.1.2.

Ordet gravplassforvaltning er nytta i staden for kirkelig fellesråd der det er tale om forvaltningsorganet med ansvaret etter gravferdslova på lokalplanet. Framlegget er omtalt i kapittel 9.3.6.

Utvalet gjer framlegg om at oppgåvene til bispedømeråda blir flytta til fylkesmennene. Referansar til bispedømerådet er bytta ut med fylkesmannen. Framlegget er omtalt i kapittel 9.5.3.

12.2 Endringar i gravferdslova

Lovtekst med endringar i kursiv	Kapittel der endringa er omtalt
Kapittel 1 Gravplasser og krematorier	
§ 1 Grunnleggende bestemmelser	
Gravlegging skal skje med respekt for avdødes religion eller livssyn .	
<i>Lik skal enten gravlegges i kistegrav eller kremeres.</i>	6.6.1
Gravlegging skal skje på offentlig gravplass eller på gravplass anlagt av registrert trossamfunn i henhold til tillatelse etter lov 13. juni 1969 nr 25 om trdomssamfunn og ymist anna.	
Når en omkommet person ligger på havets bunn eller ute i naturen, utgjør dette en naturlig grav som ikke må berøres i annen hensikt enn å flytte hele legemet til gravplass etter <i>tredje</i> ledd eller utsettes for direkte forstyrrende eller krenkende virksomhet.	Som følgje av nytt andre ledd
Gravplassene er soknets eiendom, med mindre annet følger av særskilt rettsgrunnlag. Soknene i en kommune kan i fellesskap eie gravplasser.	
§ 2 Krav til gravplasser	
I hver kommune skal det være en eller flere gravplasser av slik størrelse at det til enhver tid er ledige graver for minst 3 <i>prosent</i> av kommunens befolkning.	11.7
Departementet gir regler om gravplassenes utforming og utstyr, jordbunnforhold, gravstørrelser, gravdybder, gravminner, gravregister og kartverk.	
§ 3 Kirkelig fellesråds og kommunens ansvar	
Kirkelig fellesråd er <i>gravplassforvaltning etter loven her</i> og har ansvaret for at gravplasser og bygninger på gravplasser forvaltes med orden og verdighet og i samsvar med gjeldende bestemmelser.	9.3.6
Utgifter til anlegg, drift og forvaltning av gravplasser og <i>utgifter til kremasjon</i> utredes av kommunen etter budsjettforslag fra fellesrådet.	6.6.2
§ 4 Anlegg m.v. av gravplass og krematorium	

Lovtekst med endringar i kursiv	Kapittel der endringa er omtalt
Anlegg, utvidelse, nedleggelse eller annen vesentlig endring av gravplass og bygninger på gravplass kan ikke skje uten etter tilslutning fra kommunen og med tillatelse fra <i>fylkesmannen</i> . <i>Fylkesmannen</i> kan sette vilkår for tillatelsen.	
Anlegg eller vesentlig endring av krematorium kan ikke skje uten tillatelse fra departementet. Departementet kan sette vilkår for tillatelsen og ellers gi forskrifter om drift og forvaltning av krematorier.	
§ 5 Innvielse av ny gravplass	
Tros- og livssynssamfunn som er virksomme på stedet, skal gis anledning til å gjennomføre en seremoni når en ny gravplass tas i bruk. En slik høytidelighet må ikke utformes eller gjennomføres slik at den forhåner eller på en krenkende eller sårende måte viser ringeakt for de andre tros- eller livssynssamfunnene som gravlegger sine medlemmer på den samme gravplassen.	9.3.4
§ 6 Rett til grav	
Avdøde personer som ved dødsfallet hadde bopel i kommunen har rett til fri grav på gravplass her. Det samme gjelder dødfødte barn når moren eller faren har bopel i kommunen.	
<i>Gravplassforvaltningen skal sørge for gravlegging av avdøde personer med bopel i en annen kommune på gravplass i kommunen, dersom den som sørger for gravferden ber om det.</i> Kirkelig fellesråd kan gi tillatelse til at også personer uten bopel i kommunen gravlegges på gravplass i kommunen. Det kan da kreves dekning av kostnadene ved gravferden og avgift som ved feste av grav. Ved gravlegging av avdøde personer med bopel i en annen kommune dekkes kostnadene av gravplassforvaltningen i hjemkommunen etter satser fastsatt av departementet i forskrift med mindre annet er avtalt mellom gravplassforvaltningene. Ved gravlegging i grav som er særskilt tilrettelagt for å imøtekomme religiøse og livssynsmessige minoriteters behov, dekkes kostnadene av kirkelig fellesråd i hjemkommunen når denne ikke selv har anlagt slike graver.	8.4 8.5
<i>Gravplassforvaltningen skal sørge for grav som er særskilt tilrettelagt for å imøtekomme religiøse og livssynsmessige minoriteters behov, dersom den som sørger for gravferden ber om det.</i>	8.4.4
<i>Gravplassforvaltningen skal sørge for kremasjon av avdøde personer som ved dødsfallet hadde bopel i kommunen, dersom den som sørger for gravferden ber om det. Gravplassforvaltningen skal sørge for bårertransport til krematorium.</i>	6.6.2 6.5
§ 7 Åpning av grav og flytting av begravet	
<i>Gravplassforvaltningen</i> tilviser og gir tillatelse til åpning av grav på gravplass.	
Avdødes legeme eller aske kan etter gravlegging ikke flyttes uten tillatelse fra <i>gravplassforvaltningen</i> . Tillatelse kan bare gis dersom sterke grunner taler for flytting og det er fastsatt hvor ny gravlegging skal finne sted. <i>Gravplassforvaltningen</i> kan sette vilkår for slik flytting.	
Ved sakkyndig likundersøkelse gjelder reglene i straffeprosessloven § 228.	
§ 8 Fredningstid for grav og gravplass	
En grav kan nyttes til ny gravlegging når det har gått minst 20 år siden siste gravlegging og vedtektene for gravplassen ikke fastsetter en lengre fredningstid.	
Urne kan likevel nedsettes i kistegrav selv om fredningstiden etter første ledd ikke er utløpt.	
Når en gravplass nedlegges, skal den være fredet i minst 40 år etter siste gravlegging.	
Kapittel 2 Gravferd, kremasjon og gravlegging	
§ 9 Hvem som sørger for gravferden	
Den som har fylt 18 år, kan i skriftlig erklæring fastsette hvem som skal ha rett til å sørge for gravferden. Erklæringen skal være underskrevet og datert.	
Dersom det ikke foreligger erklæring som nevnt i første ledd, har avdødes nærmeste etterlatte over 18 år i følgende rekkefølge rett til å besørge gravferden: ektefelle, barn, foreldre, barnebarn, besteforeldre, søsken, søskens barn og foreldres søsken. Ektefelles rett etter første punktum gjelder likevel ikke dersom ektefellene på tidspunktet for dødsfallet var separert ved dom eller bevilning. Ektefelles rett etter denne bestemmelsen gjelder tilsvarende for person som levde i ekteskapsliknende samboerskap med avdøde da dødsfallet fant sted.	
Ved uenighet om hvem som skal sørge for gravferden, treffes nødvendig avgjørelse av kommunen på grunnlag av bestemmelsene i første og annet ledd. Avgjørelsen kan ikke påklages.	

Lovtekst med endringar i kursiv	Kapittel der endringa er omtalt
Den som besørger gravferden skal gis anledning til å være ansvarlig for graven, med mindre noen etterlatte skriftlig krever spørsmålet avgjort av kommunen.	
Dersom ingen sørger for gravferd, skal denne besørges av kommunen hvor avdøde hadde bopel ved dødsfallet, eller om avdøde ikke hadde bopel her i landet, av den kommunen hvor dødsfallet fant sted. Kommunen kan kreve utgiftene ved gravferden dekket av dødsboet.	
§ 10 Kremasjon	
Kremasjon kan skje med mindre det er kjent at det var i strid med avdødes ønske.	6.6.1
Kremasjon skal skje i godkjent krematorium og senest 10 virkedager etter dødsfallet.	
Begjæring om kremasjon fremsettes av den som sørger for avdødes gravferd.	
Minst 3 dager før kremasjonen skal finne sted, skal krematoriet varsle politiet på dødsstedet om begjæringen. Fristen omfatter den dag da kremasjonen skal finne sted, men ikke den dag da varsel gis. Lørdag, helligdag og dag som etter lovgivningen er likestilt med helligdag, regnes ikke med i fristen.	
Politiet kan kreve kremasjonen utsatt dersom det er grunn til å tro at det vil bli besluttet sakkyndig likundersøkelse i medhold av straffeprosessloven § 228.	
Når kremasjonen har funnet sted, skal asken samles i en urne som deretter forsegles og merkes. Urnen skal oppbevares på en betryggende måte fram til gravleggingen. Urnen oppbevares av krematoriet eller <i>sendes til gravplassforvaltningen</i> i den kommunen hvor gravleggingen skal finne sted.	6.6.2
Før kremasjon kan det kreves avgift.	6.4.1
§ 11 Begjæring om gravlegging	
Begjæring om gravlegging fremsettes av den som sørger for gravferden.	
§ 12 Frist for gravlegging	
Dersom avdøde ikke er blitt kremert, skal gravlegging skje senest 10 virkedager etter dødsfallet.	
Dersom avdøde er blitt kremert, skal gravlegging skje senest 6 måneder etter dødsfallet.	
§ 13 Unntak fra reglene om frist for kremasjon og gravlegging	
Fristene i § 10 <i>første</i> ledd og § 12 gjelder ikke når avdødes legeme skal nyttes i samsvar med bestemmelsene i lov 9. februar 1973 om transplantasjon, sykehusobduksjon og avgivelse av lik m.m. eller det er besluttet sakkyndig likundersøkelse i medhold av straffeprosessloven § 228.	Som følge av opphevinga av første ledd i § 10
<i>Gravplassforvaltningen</i> kan forlenge fristene i § 10 <i>første</i> ledd og § 12 dersom det foreligger tungtveiende grunner for det.	
Dersom vilkårene for oppbevaring av kiste tilsier det, skal <i>gravplassforvaltningen</i> forkorte fristene i § 10 <i>første</i> ledd og § 12.	
<i>Gravplassforvaltningens</i> avgjørelse etter denne paragraf kan ikke påklages.	
Kapittel 3 <i>Leie</i> av grav og gravminner	
§ 14 <i>Leie</i> av grav	
<i>Gravplassforvaltningen</i> kan inngå avtale om <i>leie</i> av grav etter nærmere regler og vilkår fastsatt i gravplassens vedtekter. For <i>leie</i> av grav kan det kreves avgift. <i>Grav er fri for gravleie i 20 år etter hver gravlegging. Ny leieperiode tar til etter den betalingsfrie perioden.</i>	7.5.3 7.5.4.3
<i>Leieavtale</i> for grav kan bare innehas av en person.	
<i>Leieperioden</i> skal ikke være lengre enn 20-5 år. <i>Leieforholdet</i> kan fornyes dersom graven er holdt i hevd og fornyelse ikke vil vanskeliggjøre en forsvarlig drift av gravplassen.	7.5.7
<i>Gravplassforvaltningen</i> skal utstede et skriftlig avtaledokument og anmerke <i>leieforholdet</i> i gravregisteret.	7.5.9
§ 15 <i>Leierens</i> rettigheter og plikter	
<i>Leieren</i> har rett til å bestemme hvem som skal gravlegges i graven og forsyne graven med gravminne samt ellers rå over den, om ikke annet følger av gjeldende bestemmelser. <i>Leieren</i> har plikt til å holde graven i hevd.	

Lovtekst med endringar i kursiv

Kapittel der endringa er omtalt

Dersom avdøde hadde *leid* egen grav, kan den som etter § 9 har rett til å sørge for gravferden, utøve de rettighetene som er nødvendig for å gjennomføre gravferden.

§ 16 Overføring av *leieavtale*

En leieavtale kan ikke overføres uten samtykke fra *gravplassforvaltningen*, og det kan ikke overføres mot noen form for vederlag.

Når gravleier dør, skal den som besørger gravferden, gis anledning til å bli leier av grav gravleieren leide, med mindre noen etterlatte skriftlig krever spørsmålet avgjort av gravplassforvaltningen der den leide graven ligger. Når festeren dør, skal dødsboet gi kirkelig fellesråd melding om hvem festet ønskes overført til. Ved uenighet treffer fellesrådet avgjørelse. 11.5

§ 17 Tiltak for å forebygge skade

Gravplassforvaltningen har rett til å treffe de tiltak vedrørende en *leid* grav som er nødvendige for å forebygge skade, eller som følger av gjeldende bestemmelser.

Leieren skal om mulig varsles før tiltak settes i verk.

§ 18 Opphør av *leieforhold*

Et *leieforhold* opphører når *leietiden* er ute.

Når *leieforholdet* opphører, skal *leieren* om mulig gis anledning til å fjerne gravminne og lignende innretning fra gravplassen. Det som ikke er fjernet fra gravplassen innen seks måneder etter *leieforholdets* opphør, tilfaller gravplassen.

Gravminne av kunstnerisk eller kulturhistorisk verdi skal om mulig bli stående på gravplassen.

§ 19 Regler om fri grav

Dersom det er en ansvarlig for graven, kan en fri grav forsynes med gravminne i samsvar med gjeldende bestemmelser. Den ansvarlige har plikt til å holde graven i hevd. Bestemmelsene i §§ 17 og 18 gjelder tilsvarende, men slik at den ansvarlige trer i stedet for *leieren*.

En fri grav kan nyttes til ny gravlegging og festes når fredningstiden er ute. En fri grav kan leies når det har gått 20 år siden siste gravlegging og kan nyttes til ny gravlegging når fredningstiden er ute. 7.5.4

Kapittel 4 Forskjellige bestemmelser

§ 20 Privat gravsted og *askespredning*

Når særlige grunner foreligger, kan fylkesmannen gi tillatelse til at private får anlegge gravsted for gravlegging av askeurne på egnet sted. Fylkesmannen kan sette vilkår for tillatelsen.

§ 20a *Spredning av aske*

Den som har fylt 15 år, kan søke om tillatelse til at den som skal sørge for vedkommendes gravferd, sprer asken for vinden. Søknaden rettes til gravplassforvaltningen der asken ønskes spredd. Fylkesmannen kan etter søknad fra person som har fylt 15 år, gi tillatelse til at den som skal sørge for vedkommendes gravferd sprer asken for vinden. Tillatelse kan også gis etter vedkommendes død når det godtgjøres at avdøde ønsket askespredning. Slik tillatelse kan også gis for aske etter barn når nærmeste etterlatte ønsker det. Gravplassforvaltningen kan sette vilkår for tillatelsen. 11.2

Tillatelsen skal gjelde spredning i et bestemt område

- i sjø og fjorder samt elver, vassdrag eller øvrig ferskvann hvor spredning eller senkning av urner av lett oppløselig materiale, ikke vil være til sjenanse for friluftslivet eller næringslivet eller*
- på fjellet eller på andre ubebygde steder hvor spredning ikke vil være til sjenanse for friluftslivet eller næringslivet.*

Vedtektene for gravplassene kan fastsette at aske kan spres på angitte steder som ikke faller inn under vilkårene i andre ledd.

Urnen blir utlevert fra gravplassforvaltningen der asken skal spres ved fremvisning av tillatelse til askespredning. Den som sørger for gravferden, skal bekrefte skriftlig overfor gravplassforvaltningen at askespredningen har funnet sted i tråd med tillatelsen. Dersom slik bekreftelse ikke foreligger innen én måned etter at urnen er utlevert, kan gravplassforvaltningen kreve at urnen blir levert tilbake for gravlegging i kommunen hvor avdøde var folkeregistrert ved dødsfallet.

Lovtekst med endringar i kursiv	Kapittel der endringa er omtalt
<i>Vedtektene for gravplassen kan fastsette at aske kan spres på anonym minnelund eller annet sted på gravplassen angitt i vedtektene, dersom den som sørger for gravferden ber om det. Representant for gravplassforvaltningen skal være til stede ved askespredningen.</i>	11.3
§ 21 Vedtekter og avgifter	
Kirkelig fellesråd fastsetter vedtektene for gravplasser. Vedtektene skal godkjennes av fylkesmannen.	
§ 21a Avgifter	7.2.5
<i>Avgifter for bruk av gravkapell for anonym minnelund, navnet minnelund og kolumbarium kremasjon og leie av grav fastsettes av kommunen etter forslag fra kirkelig fellesråd. Gravleien skal være den samme for alle leide graver i kommunen. Departementet kan gi forskrift om hvilke tjenester gravplassforvaltningen kan kreve betalt for, om prisfastsettingen og om informasjon.</i>	6.4.1, 7.4 og 11.4 7.5.6 og 8.4.3.1
§ 21b Salg av gravstell	
<i>Gravplassforvaltningen kan ikke ta imot innbetaling til fond eller liknende avsatt til gravstell eller liknende formål.</i>	7.7
<i>Gravplassforvaltningen kan bare selge gravstell til gravleiere og gravansvarlige etter nærmere regler og vilkår fastsatt i gravplassens vedtekter. Gravplassforvaltningen kan ta imot forhåndsbetaling for gravstell i de 20 første år etter gravlegging og for øvrig ikke lenger enn leietiden. Beløp som overstiger behovet eller gravleietiden, tilfaller gravplassforvaltningen.</i>	
§ 22 Unntak fra kravet om medlemskap i Den norske kirke	
Kravet i lov om Den norske kirke om at kirkelige tjenestemenn skal være medlem av Den norske kirke gjelder ikke for tjenestemenn med arbeidsoppgaver alene knyttet til gravplass, gravkapell og krematorium.	
§ 23 Forvaltningsansvar	
Dersom det bare er ett sokn i kommunen, har menighetsrådet det ansvar og den myndighet som i loven her er lagt til kirkelig fellesråd.	
<i>Etter avtale mellom kirkelig fellesråd og kommunen, kan det ansvar og den myndighet som i loven her er lagt til kirkelig fellesråd, med departementets godkjenning overføres til kommunen. Fylkesmannen overtar i tilfelle den myndighet som i loven her er lagt til bispedømmerådet.</i>	9.5.3
<i>Gravplassforvaltningen innbyr minst en gang i året de tros- og livssynssamfunn som er virksomme på stedet, til et møte for å drøfte hvordan tros- og livssynssamfunnenes behov ved gravferd kan ivaretas. Møtet kan avholdes som et felles møte for flere kommuner.</i>	
<i>Kommune, kirkelig fellesråd, krematorium eller annen virksomhet med oppgaver etter loven her skal skaffe til veie opplysninger og gi slik uttalelse som departementet ber om.</i>	10.3.5.1
<i>Gravplassforvaltningen skal drive aktiv informasjon om sin virksomhet.</i>	9.7.1.4
§ 23a Krigsgraver	
Graver for utenlandske soldater og krigsfanger (krigsgraver) fra første og andre verdenskrig skal være fredet uten tidsbegrensning, holdes i hevd og forvaltes med den verdighet som deres egenart tilsier.	
Departementet kan gi nærmere regler om forvaltning og vedlikehold av krigsgraver, krigsgravplasser og krigsminnesmerker.	
§ 23b Gravplassutvalg	
<i>Kirkelig fellesråd skal nedsette et gravplassutvalg med minst fem medlemmer hvorav tre skal være medlemmer i fellesrådet, herunder kommunens representant. Utvalget skal minst en gang i valgperioden synfare alle gravplassene i kommunen og føre tilsyn med gravplassforvaltningen ellers. Utvalget skal rapportere til fellesrådet. Kommunen skal ha kopi av rapporten og resultatet av behandlingen i fellesrådet.</i>	9.5.6
<i>Bestemmelsen i første ledd gjelder ikke dersom ansvaret etter loven her er overført til kommunen etter § 23 andre ledd.</i>	
§ 24 Klageadgang	
Enkeltvedtak som er truffet av kommunen, kirkelig fellesråd eller menighetsråd etter loven her eller etter regler i medhold av loven, kan påklages til fylkesmannen.	

Lovtekst med endringar i kursiv	Kapittel der endringa er omtalt
Enkeltvedtak som er truffet av kommunen etter loven her eller etter regler i medhold av loven, kan påklages til fylkesmannen.	9.5.3
Enkeltvedtak som er truffet av bispedømmerådet eller fylkesmannen etter loven her eller etter regler i medhold av loven, kan påklages til departementet.	
§ 25 Registerføring	
Det skal for hvert krematorium føres register over avdøde som blir kremert.	
For gravplassene skal det føres register over gravlagte med nødvendige opplysninger om ansvarlige eller <i>leier</i> til den enkelte grav.	
Nærmere regler om registerføringen gis av departementet.	
§ 26 Utfyllende forskrifter	
Departementet kan gi forskrifter til gjennomføring og utfylling av bestemmelsene i loven.	
§ 27 Svalbard	
Loven gjelder ikke for Svalbard.	
§ 28 Ikrafttredelse og opphevelse av andre lover m.v.	
(...)	

12.3 Endringar i gravferdsforskrifta

Forskriftstekst med endringar i kursiv	Kapittel der endringa er omtalt
Kapittel I Gravplass	
§ 1 Orden og verdighet	
Gravplassen skal holdes i hevd og forvaltes med den orden og verdighet som dens egenart tilsier.	
§ 2 Anlegg mv. av gravplass	
Kommunen skal sørge for at det er tilstrekkelig areal til gravplass og skal selv, i samråd med <i>gravplassforvaltningen</i> , regulere slikt areal etter kapittel 12 i lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven). Regulert areal til ny gravplass eller utvidelse av gravplass skal om mulig også omfatte en buffersone mellom gravplassareal og naboskap. Gravplass skal skjermes mot støy i samsvar med gjeldende retningslinjer for behandling av støy i arealplanlegging. <i>Fylkesmannen</i> skal som statlig fagmyndighet ha anledning til å uttale seg før kommunen gjør vedtak, jf. plan- og bygningsloven kapittel 11 og 12.	
Anlegg, utvidelse og vesentlig endring av gravplass skal skje i henhold til plan for gravplassen <i>fastsatt</i> av <i>gravplassforvaltningen</i> og <i>godkjent</i> av <i>fylkesmannen</i> , jf. gravferdsloven § 4 første ledd. Ved anlegg, utvidelse og vesentlig endring skal behovet for særskilt tilrettelagte graver vurderes. Helsefaglig myndighet i kommunen skal gis anledning til å uttale seg om plan for gravplassen før vedtak fattes.	
<i>Gravplassforvaltningen</i> er ansvarlig for utarbeidelse av plan for gravplassen og gravkart og for igangsetting av arbeidet.	
§ 3 Plan for gravplassen	
Ved anlegg og utvidelse skal plan for gravplassen inneholde følgende deler:	
<ul style="list-style-type: none"> a. Oversiktsdel som viser beliggenhet; grenselinjer; trafikkforhold og plassering av nye og gamle gravfelt. b. Teknisk del som viser gravfelt med eventuelle særskilte bestemmelser for gravminner; veger og driftsarealer; bygninger; beplantning; inngjerding; planering; drenering og andre ledninger i bakken; detaljer av gjerde; vannpost m.v. og gravkart. c. Geoteknisk vurdering med undersøkelse av jordbunnen som redegjør for jorddybder, kornfordeling og grunnvannsnivå. 	
Ved vesentlig endring skal plan for gravplassen illustrere nåværende og framtidig situasjon.	
§ 4 Inndeling av gravplass. Gravkart	

Forskriftstekst med endringar i kursiv

Kapittel der endringa er omtalt

Gravplass inndeles i gravfelt. Hvert gravfelt inndeles i graver som normalt er ordnet i rekker og kolonner.

[Ved anlegg, utvidelse eller vesentlig endring av gravplass skal gravplassen, hvert gravfelt og hver grav ha egen ID i henhold til standard fastsatt av Statens kartverk (SOSI). Gravene bør være stedfestet ved hjelp av koordinater og skal være forankret i marken med gravfeltfastmerker, som regel minst fire for hvert gravfelt. Graver skal kunne påvises entydig, enten direkte ved hjelp av koordinater eller ved utmål fra gravfeltfastmerkene.]

Det skal foreligge gravkart for hvert felt på gravplassen, som viser fastmerkene. Gravkartet skal også gi opplysninger om hvem som er gravlagt i vedkommende grav, eventuelt i form av en kode. Deler av gravplass som er fredet av eller i medhold av kulturminneloven, skal avmerkes på gravkartet.

Der SOSI-standarden ikke er innført, skal likevel hver gravplass, hvert gravfelt og hver grav ha sin egen ID. Ved bruk av analoge kart skal de foreligge i målestokk 1:100 og gravfeltfastmerkene skal være koordinatberegnet.

§ 5 Endring av gravplass

Endring av hele eller deler av gravplass kan bl.a. skje ved oppfylling, utarbeidelse av nytt gravkart eller omlegging av veger. I forbindelse med endring kan grav forskyves med inntil en halv gravbredde og gravlengde uten at det bryter med forutsetningene for *leie* av grav. Antall graver i hvert *leieforhold* skal være uforandret. Gravminner kan flyttes i overensstemmelse med nytt gravkart.

Dersom gravstørrelse, jorddybde eller grunnvannsstand ikke samsvarer med forskriftens krav, kan enkeltgrav, deler av en gravplass eller hele gravplassen stenges permanent for kistegravlegging. Berørte rettighetshavere skal så langt det er mulig varsles skriftlig i god tid og senest tre uker før permanent stenging for kistegravlegging iverksettes. *Gravplassforvaltningen* kan vedta stenging for enkeltgrav. Stenging av hele eller deler av gravplassen må fastsettes i vedtektene for gravplassen.

Gravplassforvaltningen kan stenge gravplassen eller deler av den midlertidig for all gravlegging ved ekstreme værforhold.

Bestemmelsen i § 11 første ledd gjelder tilsvarende ved permanent eller midlertidig stenging.

§ 6 Byggetillatelse og ferdigattest

Ved anlegg, utvidelse og vesentlig endring av gravplass kreves byggetillatelse og ferdigattest etter plan- og bygningslovens bestemmelser. Godkjenning av eller uttalelse om plan for gravplassen fra *fylkesmannen* skal følge byggesøknaden. Ferdig opparbeidet gravplassareal skal godkjennes av *fylkesmannen* før det tas i bruk. *Fylkesmannen* skal påse at det foreligger kommunal ferdigattest og erklæring fra *gravplassforvaltningen* om at gravplassen er ferdigstilt i henhold til planene.

§ 7 Utrustning og adkomst

Gravplassen skal være inngjerdet og ha lukkbare porter. Det areal som ligger innenfor gjerdet skal som hovedregel være opparbeidet. Gjerdet skal ha et verdig utseende og utgjøre et fysisk hinder. Naturlige hindre som vassdrag og fjellskrenter kan tre i stedet for gjerde.

Gravplassen skal tilrettelegges etter gjeldende regler for universell utforming.

Det skal være god framkommelighet for bæreprosesjon, publikum og teknisk utstyr til alle gravfelt, men vegsystemer skal ikke legges til rette for gjennomgangstrafikk. Ingen kan ha vegrett over gravplass. Ingen former for luftstrekk kan krysse gravplass.

Mellom bygning på gravplass og nærmeste grav skal det være minst 3 meter.

På gravplass hvor det ikke er kirke eller gravkapell med klokke, skal det være en frittstående støpul og klokke.

§ 8 Grunnvann og drenering m.v.

Høyeste grunnvannsstand i gravfelt skal ligge minst 0,3 meter under kiste eller urne. Drensledninger i gravfelt skal legges i egen trasé av minst 1 meters bredde mellom gravrekkene. Drensledninger med tilbehør skal være av høy kvalitet og skal være tilgjengelige for inspeksjon og spyling.

På et gravfelt som er tatt i bruk, kan det bare legges nye drensledninger når det er godkjent av *fylkesmannen*.

Rør i bakken til vann, avløp mv. og lav- og høgspenningskabler skal legges i vegtraseer eller i egne traseer utenom gravfelt.

§ 9 Adferd på gravplass

Forskriftstekst med endringar i kursiv

Kapittel der endringa er omtalt

Opphold, ferdsel, arbeid og andre handlinger på gravplass skal skje på en sømmelig og minst mulig støyende måte, slik at det ikke virker støtende på noen.

Besøkende skal såvidt mulig ferdes gående. Hunder skal føres i bånd.

§ 10 Ansvar for skade

Gravplassforvaltningen er ikke ansvarlig for skader på graver eller gravutstyr medmindre skaden skyldes uaktsomhet fra gravplassens betjening.

§ 11 Nedlagt gravplass

Det kan ikke kreves erstatning for rettigheter som faller bort som følge av at gravplass eller deler av den blir nedlagt.

Før område på nedlagt gravplass bebygges eller legges under fast dekke, skal området gjennomgraves og eventuelle likrester gravlegges i felles grav på gravplass. Kulturminnemyndighetene skal gis anledning til å uttale seg før gjennomgraving skjer.

Kapittel II Graver

§ 12 Gravlegging

Gravlegging skal skje senest 10 virkedager etter dødsfallet. Lørdag regnes ikke som virkedag. *Gravplassforvaltningen* fastsetter nærmere tidspunkt for den enkelte gravlegging. *Vedtaket* kan ikke påklages.

Grav skal åpnes så nær gravlegging som mulig og lukkes umiddelbart etter gravlegging. Dersom kistegrav blir stående åpen før gravlegging, skal åpningen sikres forsvarlig. En representant for *gravplassforvaltningen* skal være tilstede under gravlegging.

Tidligere benyttet grav kan bare brukes på nytt når det ikke finnes annet enn grove knokler og kisterester etter tidligere gravlegging. Slike rester skal graves ned i bunnen av graven før ny gravlegging. Verdigjenstander som er gravlagt med en avdød og som ikke er å regne som løse kulturminner etter lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 § 12, skal graves ned på tilsvarende måte.

På gravplass kan bare levninger etter mennesker gravlegges.

§ 13 Kistegrav

Kistegrav skal være minst 3 meter lang og 1,5 meter bred. På gravplass anlagt før 1. januar 1997 kan hver grav være minst 2,4 meter lang og 1,2 meter bred.

Kiste skal plasseres slik at den har minst 0,8 meter jordoverdekning og minst 0,3 meter jord under kistebunnen og på alle sider.

Når særlige forhold tilsier det, kan *gravplassforvaltningen* fravike bestemmelsene i annet ledd. Kiste kan likevel ikke gis mindre enn 0,8 meter jordoverdekning. Dersom forholdene tilsier det, skal *gravplassforvaltningen* treffe bestemmelse om større jordoverdekning enn 0,8 meter.

Når særlige forhold tilsier det, kan det i vedtektene fastsettes særskilte bestemmelser som fraviker kravene i første ledd.

§ 14 Urnegrav

Urnegrav skal være minst 2,25 m² stor og deles opp i fire like store arealer som hver gir plass til en askeurne. På gravplass anlagt før 1. januar 1997 kan gravene ha de opprinnelige dimensjoner.

Askeurne skal gravlegges slik at den har minst 0,5 meter jordoverdekning og er omsluttet av jord på alle sider.

Når særlige forhold tilsier det, kan *fylkesmannen* fravike bestemmelsene i første ledd.

§ 15 Anonym grav

Med anonym grav forstås grav som ikke har noen ansvarlig, og hvor gravens plassering bare er kjent for *gravplassforvaltningen*.

Anonym kistegrav for dødfødte og barn under 1 år skal være minst 1,5 meter lang og 0,75 meter bred.

Anonym urnegrav skal være minst 0,5 meter lang og 0,5 meter bred med plass for én askeurne.

Ingen kan kreve gravminne montert på anonym grav. Anonym grav kan ikke *leies*.

Forskriftstekst med endringar i kursiv	Kapittel der endringa er omtalt
Når særlige grunner tilsier det, kan <i>fylkesmannen</i> fravike bestemmelsene i annet og tredje ledd. Forøvrig gjelder bestemmelsene i §§ 13 og 14 tilsvarende for anonym grav.	
§ 15a Anonym <i>minnelund</i> , navnet minnelund og <i>kolumbarium</i>	
Med minnelund forstås gravfelt på gravplass uten adgang til gravminne knyttet til den enkelte grav. § 13 første ledd og § 15 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende for grav i anonym og navnet minnelund. <i>Med kolumbarium forstås vegg eller byggverk på gravplass med plass til oppbevaring av askeurner i lukkede nisjer.</i>	11.4
Gravens plassering på anonym minnelund er bare kjent for <i>gravplassforvaltningen</i> . Plassering av grav på navnet minnelund kan gjøres kjent. Anonym og navnet minnelund skal plasseres i atskilte gravfelt.	
Ved anonym minnelund kan det plasseres minnesmerke. Ved navnet minnelund skal det plasseres minnesmerke med navn og data på de gravlagte. <i>I kolumbarium skal navn og data på de gravlagte stå på den enkelte nisje. Minnesmerke og kolumbarium skal være livssynsnytralt utformet.</i>	
Grav på anonym minnelund har ingen ansvarlig. På navnet minnelund og i <i>kolumbarium</i> kan grav <i>leies når det har gått 20 år etter gravleggingen</i> . Nærmere bestemmelser gis i gravplassens vedtekter. <i>I vedtektene kan det fastsettes bestemmelser som fraviker kravene i § 31 første ledd for askeurner som skal gravlegges i kolumbarium. Dersom graven ikke leies eller etter leietidens utløp, gravlegges urne fra kolumbarium i anonym urnegrav eller anonym minnelund.</i>	
§ 16 Fri grav og <i>leie</i> av grav	
En fri grav kan ikke belegges med <i>leie</i> i <i>20 år etter siste gravlegging</i> , jf. gravferdsloven §§ 6 første ledd og 19 siste ledd. Ved gravlegging av askeurne i dette tidsrom, regnes ny fri gravperiode fra siste gravlegging.	7.5.4
Den som er ansvarlig for fri grav skal gis anledning til å <i>leie</i> graven ved fredningstidens utløp <i>når det har gått 20 år siden siste gravlegging</i> .	7.5.4
§ 17 <i>Leie</i> av gravsted	
Kistegraver kan <i>leies</i> sammen som ett gravsted. <i>Leie</i> av gravsted kan bare skje i forbindelse med dødsfall. Den graven som tas i bruk først i et gravsted, er fri grav i fredningstiden. Det kan kreves leie for den graven som ikke er tatt i bruk.	7.5.3 og 7.5.5
§ 18 Gravlegging i to nivåer	
Kister kan gravlegges i to nivåer i samme grav når <i>leieren</i> eller den som skal være ansvarlig for fri grav ønsker det og forholdene på gravplassen er lagt til rette for det. Den underste kisten skal ved gravlegging gis minst 1,5 meter jordoverdekning.	
Det kan ikke kreves festeavgift i den frie gravperioden. Tas det øverste nivået i bruk i løpet av den frie gravperioden, regnes ny fri gravperiode fra siste gravlegging.	7.5.3
§ 19 Gravregister	
I tillegg til gravkart etter § 4 skal det for hver gravplass foreligge et kronologisk register over alle gravlagte. Registret skal vise når og hvor de er gravlagt, hvem som er <i>leier</i> eller ansvarlig for frigrav, hvilke graver som er <i>leid</i> sammen og når <i>leieforholdet opphører</i> .	Som følge av endra ordval
Gravregister omfattes av lov av 14. april 2000 nr. 31 om behandling av personopplysninger (personopplysningsloven), og retten til innsyn i registret reguleres i lovens § 18. Opplysninger om anonyme gravlegginger og personlige forhold er undergitt taushetsplikt, og registerføreren skal avgi skriftlig taushetserklæring.	
Kapittel III Gravminner	
§ 20 Merking av grav	
På fri grav som ikke er anonym grav og på <i>leid</i> grav og gravsted kan det plasseres gravminne. Med gravminne forstås minnesmerke med navn og data på den gravlagte. Det skal som regel bare plasseres ett gravminne på hvert gravsted.	
Andre minnesmerker enn gravminner kan bare plasseres på gravplass dersom <i>fylkesmannen</i> gir samtykke til det.	
<i>Leier</i> av grav eller ansvarlig for fri grav er eier av vedkommende gravminne.	
§ 21 Tekst m.m.	

Forskriftstekst med endringar i kursiv

Kapittel der endringa er omtalt

Tekst, fotografi, dekor og symbolbruk på gravminne skal være sømmelig, og det navn som settes på skal være identisk med navnet på den som er gravlagt. Personer som er omkommet på havet, i krig eller liknende og som ikke er gravlagt på gravplass, kan likevel få navnet satt på eksisterende eller nytt gravminne eller på minnesmerke ved navnet minnelund hvor dette er anlagt.

Gravplassforvaltningen kan gi tillatelse til at navn på person påføres gravminne på en eksisterende grav et annet sted enn der vedkommende er gravlagt. Navnet må da fjernes fra det opprinnelige gravminnet.

~~Eieren skal besørge fjerning av gravminne fra grav som ikke festes.~~ Dersom *gravplassforvaltningen* fjerner gravminne, skal navn og data tas bort. Flytta til § 26

§ 22 Kvalitet

Til gravminne og fast tilbehør kan bare anvendes materialer som er bestandige og lite vedlikeholdskrevende. Det skal tåle de påkjenninger det utsettes for av klimaet og ved vanlig drift og vedlikehold av gravplassen.

§ 23 Dimensjoner

Gravminne skal ikke være høyere enn 150 cm, bredere enn 85 cm og tykkere enn 60 cm, begrenset slik at største høyde x største bredde x største tykkelse ikke overstiger 0,2 m³ og vekten ikke overstiger 300 kg.

På graver mindre enn 2,4 x 1,2 m skal gravminne ikke være høyere enn 80 cm, bredere enn 75 cm og tykkere enn 60 cm, begrenset slik at største høyde x største bredde x største tykkelse ikke overstiger 0,1 m³ og vekten ikke overstiger 150 kg.

Ved anlegg og utvidelse av gravplass kan det fastsettes særskilte bestemmelser for gravminner i vedtektene for gravplassen.

Når særlige grunner tilsier det, kan *gravplassforvaltningen* i enkeltsaker fravike bestemmelsene i denne paragraf.

§ 24 Sikring

Stående gravminne i stein skal festes til fundament i stein med to 15 cm lange og 12 mm tykke rustfrie bolter.

Fundament skal ha en form og en størrelse som sikrer at gravminnet står stabilt og skal i bunnen ha en anleggsflate som er dobbelt så bred som gravminnets tykkelse. Fundamentet kan være opptil 10 cm lengre enn gravminnets bredde. Gravminne som er mer enn 60 cm høyt skal ha en fundamentdybde som utgjør minst 20 prosent av gravminnets høyde over bakken. Fundament skal ikke være synlig over bakken. 11.7

Ved anlegg, utvidelse og vesentlig endring av gravplass kan det fastsettes særskilte bestemmelser for sikring av gravminner i vedtektene for gravplassen.

Når særlige grunner tilsier det, kan *gravplassforvaltningen* i enkeltsaker skjerpe eller lempe kravene etter denne paragrafen.

§ 25 Godkjenning

Gravplassforvaltningen skal godkjenne gravminne og fundament før det settes opp på gravplassen.

Gravminnet skal plasseres på anvist plass ved merkepinne plassert i fundamentets bakre midtpunkt.

§ 26 Ansvar

Eieren er ansvarlig for at gravminne ikke er i forfall, til sjenanse eller til fare for dem som ferdes på gravplassen. Når *gravplassforvaltningen* finner det nødvendig, skal eieren varsles med pålegg om å bringe gravminnet i overensstemmelse med de krav som er stilt i forskrift og vedtekter. Dersom eieren unnlater å etterkomme slikt pålegg eller det er uvisst hvor eieren befinner seg, kan *gravplassforvaltningen* sette i verk tiltak som er nødvendig for å bringe gravminnet i orden, herunder fjerne gravminnet.

Eieren skal besørge fjerning av gravminne fra grav som ikke leies.

Flytta frå § 21

§ 27 Bevaring

Gravplassforvaltningen kan vedta at områder av gravplassen eller enkeltgraver med gravminner og annet utstyr skal bevares. Slikt vedtak kan bl.a. gjøres dersom gravminner på et område av gravplassen eller en grav er av en viss alder, at det representerer en stilhistorie, har et lokalt særpreg i form eller materialbruk, gir uttrykk for en interessant personalhistorie eller er unikt.

Gravplassvedtektene skal inneholde egne bestemmelser for de områder eller graver som vedtas bevart.

Forskriftstekst med endringar i kursiv

Kapittel der endringa er omtalt

Kapittel IV Likkister og askeurner

§ 28 Krav om kiste

Ved gravlegging og kremasjon skal kiste benyttes.

Når særlige grunner tilsier det, skal *gravplassforvaltningen* gi tillatelse til gravlegging uten kiste. *Gravplassforvaltningen* kan sette vilkår for tillatelsen. *Vedtaket* kan ikke påklages.

§ 29 Krav til kiste

Materialer og utstyr som brukes på eller i kiste skal være nedbrytbart i jord innen den fredningstid som gjelder for gravplassen, og skal dessuten kunne brennes i kremasjonsovn uten å avgi skadelige gasser eller gi skade på ovn. Ved innsetting i kremasjonsovn skal kiste tidligst antenne etter 10 sekunder ved en temperatur på 700°C.

Kiste skal være forarbeidet av trevirke. Den skal ikke være lengre enn 230 cm, bredere enn 78 cm og høyere enn 60 cm inkludert håndtak og føtter. Det skal være minst fire føtter med høyde 5 cm.

Kiste skal ha lokk som skal være faset. Det skal kunne festes sikkert til kisten og dessuten være lett avtagbart. Kistelokket skal tåle en manns belastning, dvs. 1100 N fordelt på 300 x 100 mm flate. Kiste skal tåle belastningen ved normal gjenfylling av grav. Kistens bunn skal være vanntett.

Kiste med innvendig svøp og fyllstoffer skal ikke gi mer enn 1 liter ukomprimert aske.

Når hensynet til sikkerhet ved krematoriet eller andre særlige grunner tilsier det, kan krematoriemyndigheten fravike dimensjonskravene i annet ledd eller stille krav til kiste utover det som fremgår av bestemmelsen.

§ 30 Kiste som ikke fyller kravene

Dersom avdøde er lagt i en kiste som ikke kan kremeres, skal den som sørger for gravferden gis anledning til å legge avdøde i en annen kiste som fyller kravene, slik at kremasjon kan skje.

Gravplassforvaltningen kan gi tillatelse til at kiste som ikke kan kremeres gravlegges. I tilfelle skal kisten om nødvendig gis 1,5 meter jordoverdekning eller graven belegges med uendelig fredning. *Gravplassforvaltningen* kan sette vilkår for tillatelsen.

§ 31 Krav til askeurne

Askeurne skal være forarbeidet av organisk materiale og være nedbrytbar i jord innen den fredningstid som gjelder for gravplassen, og urnen skal være av slik kvalitet at den tåler vanlig håndtering og forsendelse i posten.

Askeurne skal ikke være mer enn 40 cm høy, 25 cm bred og 25 cm lang. Ifyllingsåpningens diameter skal være minst 63 mm.

Kapittel V Drift av krematorium og behandling av askeurner

§ 32 Bruk av krematorium

I krematorium skal det bare kremeres lik etter mennesker. Bare ett lik skal kremeres av gangen med mindre særlige grunner tilsier noe annet. Uten særskilt tillatelse fra krematoriets daglige leder kan ikke andre enn krematoriets tilsatte være tilstede ved kremasjon.

Der forholdene ligger til rette for det, bør de etterlatte gis anledning til å være til stede under selve kremasjonen.

§ 33 Sikkerhet

Før kremasjon finner sted, skal hjertestimulator («pacemaker») og tilsvarende implantat være operert ut av kroppen. Protoser og liknende, som er operert inn i kroppen og som ikke brenner opp, skal skilles fra asken og graves ned under en grav på gravplassen eller gjenvinnes på en måte som krematoriemyndigheten finner forsvarlig.

Ved innføring av kiste i ovn skal minst to av krematorietjeningen være tilstede.

§ 34 Merking

Før kisten innføres i ovnen legges en ildfast brikke med kremasjonsnummer på kistelokket. Brikken følger med gjennom forbrenningen. Når kremasjonen er avsluttet, samles all aske sammen med brikken i en urne som forsegles.

Askeurnen merkes med kremasjonsnummer og avdødes navn. Den oppbevares i avlåst rom fram til den skal gravlegges eller forsendes.

Forskriftstekst med endringar i kursiv	Kapittel der endringa er omtalt
§ 35 Registerføring og statistikk	
For hvert krematorium føres et kremasjonsregister som inneholder kremasjonsnummer, avdødes navn, fødselsdato, <i>bostedskommune</i> , dødsdato, kremasjonsdato, askeurnens utleveringsdato samt stedet kommunen for gravlegging. Dersom fylkesmannen har gitt tillatelse til at asken spres for vinden, skal det gjøres anmerkning om dette. Bestemmelsene i § 19 gjelder tilsvarende så langt de passer.	10.3.5
<i>Krematoriet rapporterer resultatet av registreringene for foregående år av bostedskommune og kommune for gravlegging som nevnt i første ledd til SSB innen 15. februar hvert år.</i>	10.3.5
§ 36 Gravlegging av askeurne	
Dersom gravlegging av askeurne ikke har funnet sted i rimelig tid før fristen for gravlegging utløper, skal krematoriet eller <i>gravplassforvaltningen</i> gi melding til den som sørger for gravferden om når gravlegging kan finne sted. Den som sørger for gravferden skal såvidt mulig gis anledning til å være tilstede under gravleggingen.	
Når askeurne skal gravlegges et annet sted enn der den oppbevares, skal <i>krematoriet eller gravplassforvaltningen</i> stille de krav til utlevering og forsendelse som er nødvendig for å sikre at urnen ikke kommer på avveie.	
Kapittel VI Avgifter og betaling. Oppgjør mellom gravplassforvaltningene	
§ 37 Avgift for anonym minnelund, navnet minnelund og kolumbarium	7.4
<i>Ved gravleggingen kan gravplassforvaltningen kreve avgift for anonym minnelund, navnet minnelund og kolumbarium. Avgiften skal ikke være høyere enn gravens andel av kostnadene til minnesmerket eller kolumbariet og kostnadene ved vedlikehold og stell i 20 år.</i>	
§ 38 Fjerning av gravminne	
<i>Gravplassforvaltningen kan ikke kreve betaling for å fjerne gravminne fra en grav som skal slettes, jf. gravferdsloven § 18.</i>	7.5.11
§ 39 Prisopplysning	
<i>Gravplassforvaltningen skal gi opplysning om avgifter og prisene på sine tjenester og produkter. Alle priser skal inkludere eventuell merverdiavgift og andre offentlige avgifter. Prisoversikten skal fremgå av gravplassforvaltningens hjemmeside på Internett. Gravplassforvaltningen skal ha skriftlige prisopplysninger til utdeling. Prisopplysningene skal tilbys gravferdsansvarlige uoppfordret ved første gangs henvendelse eller konsultasjon.</i>	7.2.6
§ 40 Oppgjør mellom gravplassforvaltningene ved utenbygds gravlegging	
<i>Gravplassforvaltningen der gravleggingen skjer, kan kreve kostnadene ved gravleggingen dekket av gravplassforvaltningen i kommunen der avdøde var folkeregistrert ved dødsfallet, etter følgende satser:</i>	8.5
<ul style="list-style-type: none"> a) Gravlegging av kiste: kr 13 705 b) Gravlegging av urne: kr 6190 c) Kremasjon: kr 4800 	
<i>Satsene kan fravikes ved avtale mellom gravplassforvaltningene. Satsene gjelder også dersom gravplassforvaltningen krever betaling fra den som sørger for gravferden, for gravlegging av person som ikke var bosatt i Norge ved dødsfallet.</i>	8.4.5
<i>Oppgjøret utløser ikke krav om merverdiavgift.</i>	
<i>Krav om oppgjør skal være sendt innen 6 uker etter gravleggingen.</i>	
Kapittel VII Forskjellige bestemmelser	Nye nr. som følger av kap. VI
§ 41 Forvaltningsansvar	
<i>Kirkelig fellesråd er gravplassforvaltning etter forskriften her. Bestemmelsene i gravferdsloven § 23 gjelder tilsvarende for bestemmelsene i forskriftene her.</i>	9.3.6
§ 42 Avgjørelsesmyndighet	
<i>Kirkelig fellesråds myndighet etter forskriftene kan delegeres til daglig leder av fellesrådets virksomhet.</i>	
§ 43 Fravikelse av forskriftene	

Forskriftstekst med endringar i kursiv

Kapittel der
endringa er
omtalt

Bestemmelsene i disse forskriftene kan ikke fravikes i vedtekter for gravplass medmindre det følger av den enkelte bestemmelse at den kan fravikes. Departementet kan fravike øvrige bestemmelser i forskriftene.

§ 44 Ikrafttredelse

(...)

Bla i dokumentet: < [11 Framlegg til regelendringar...](#) | [13 Økonomiske og administrative...](#) > | [Dokumentets forside](#)
